

ارتباط استجاب دعا با توبه

هنر توبه در آن است که موانع مهم استجاب دعا را رفع می‌کند موانعی که انسان را از دریافت رحمت بی‌منت‌های پروردگار متعال محروم ساخته است.

هنر توبه در آن است که موانع مهم استجاب دعا را رفع می‌کند موانعی که انسان را از دریافت رحمت بی‌منت‌های پروردگار متعال محروم ساخته است.

به گزارش خبرگزاری مهر، توبه در لغت به معنای رجوع و بازگشت از گناه است و در اصطلاح عبارت است از «رجوع از طبیعت [حیوانی] به سوی روحانیت نفس بعد از آنکه به واسطه معاصی و کدورت نافرمانی، نور فطرت و روحانیت محجوب به ظلمت و طبیعت شده است.»

آیت الله حسین مظاهری از اساتید اخلاق حوزه علمیه پیرامون استجاب دعا و ارتباط آن با توبه می‌گوید:

فایده مهم و اساسی که توبه به همراه دارد، تأثیر برجسته در استجاب دعا است. پس از تحقق توبه، به سبب طهارت روحی که نصیب تائب شده است، به خدای خویش نزدیک می‌گردد و می‌تواند خود را در مجاورت خداوند رحمان، حس نماید. خداوند هیچگاه از بندگان خود دور نمی‌شود و همواره از رگ گردن به آدمیان نزدیک تر است: «نَحْنُ أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنْ حَبْلِ الْوَرِيدِ» [۱]

یار نزدیک تر از من به من است وین عجب بین که من از وی دورم / با که این راز توان گفت که او در کنار من و من مهجورم

ولی این گناهان و اعمال زشت آنهاست که بین آنان و خداوند فاصله می‌اندازد و حجابی ایجاد می‌کند که مانع استجاب دعا و بهره‌مندی از فیوضات ربّانی می‌شود.

هنگامی که حضرت صالح پیامبر (علیه السلام) برای هدایت قوم ثمود فرستاده شد، پس از دعوت به یکتاپرستی، آنان را به توبه و استغفار تشویق نمود و فرمود: «قاسْتَعْفِرُوهُ ثُمَّ تَوَبُوا إِلَيْهِ إِنَّ رَبِّي قَرِيبٌ مُجِيبٌ» [۲]؛ پس، از او آمرزش بخواهید، آن‌گاه به درگاه او توبه کنید، که پروردگارم نزدیک و اجابت‌کننده است.

در واقع هنر توبه در آن است که موانع مهم استجاب دعا را رفع می‌کند موانعی که انسان را از دریافت رحمت بی‌منت‌های پروردگار متعال محروم ساخته است وگرنه خداوند متعال عهد فرموده است که دعای بندگان را اجابت نماید: «وَ إِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ أُجِيبُ دَعْوَةَ الدَّاعِ إِذَا دَعَانِ فَلْيَسْتَجِيبُوا لِي وَ لِيُؤْمِنُوا بِي لَعَلَّهُمْ يَرْشُدُونَ» [۳]

بزرگ‌ترین و مهم‌ترین مانع استجاب دعا، گناه است. از این رو قاطعانه می‌توان گفت: پس از توبه، یعنی هنگامی که انسان پاک و پاکیزه می‌شود و گناهی در پرونده اعمال او باقی نمی‌ماند، دعای او مستجاب است. معنا ندارد که گناه در زندگی آدمی نباشد و دعای او مستجاب نشود. عدم استجاب دعا پس از توبه، هم مخالف حکمت الهی است و هم با صراحت قرآن کریم مبنی بر اجابت قطعی دعا، منافات دارد.

در روایات آمده است که در زمان حضرت موسی (علیه السلام) خشکسالی شده بود. آن حضرت مردم را برای دعای باران در بیابانی جمع کرد. همه مشغول دعا، تضرع و زاری شدند و از خداوند متعال طلب نزول باران کردند. خداوند سبحان به حضرت موسی (علیه السلام) وحی فرمود: من دعای تو و همراهانت را مستجاب نمی‌کنم؛ زیرا یک سخن چین در بین شماست که مانع استجاب دعا جمع می‌شود. حضرت موسی (علیه السلام) گفت: پروردگارا، او را به ما معرفی کن تا از خود برانیم. پروردگار مهربان که در هر حالی ستار العیوب است و بندگانش را دوست دارد و مانع رسوایی آنان می‌شود، فرمود: وقتی من شما را از رذیله سخن چینی نهی می‌کنم، چگونه خود سخن چین شوم؟ حضرت موسی (علیه السلام) رو به جمعیت کرد و فرمود: ای کسی که سخن چین هستی، تو مانع نزول رحمت حق تعالی شده‌ای! در این هنگام همه حصار و به خصوص آن سخن چین توبه کردند و در پی آن، باران رحمت الهی نازل شد. [۴]

از این حکایت به روشنی می‌توان نتیجه گرفت که نزول رحمت خداوند و جاری شدن باران فراوان، مرهون توبه همان

سخن چین بوده است؛ زیرا حقیقتاً از گناه خویش پشیمان شده و توبه کرده و بعد از پاک شدن از آلودگی گناه سخن چینی، مانع اجابت دعا رفع گردیده و دعای او و جمع مستجاب شده است. به بیان دیگر، خداوند در قرآن کریم امر به دعا می فرماید و اجابت دعا را نیز وعده فرموده است: «وَقَالَ رَبِّكُمْ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ» [۵]

امر پروردگار حکیم نسبت به دعا، حاکی از اراده ذات بی همتای او بر اجابت دعا است؛ زیرا اگر چنین اراده ای نداشت، این گونه امر نمی فرمود و به بندگان خطاکار بی مقدار، چنین جراتی نمی داد تا از آستان رحمت او تقاضایی داشته باشند.

پس اگر برخی دعاها مستجاب نمی شود، باید علت را در عدم شایستگی دعا کننده جست جو کرد؛ زیرا خلف وعده در درگاه خداوند سبحان جایگاهی ندارد. به عنوان مثال اگر شیشه در بسته ای سال ها در یک اقیانوس پر از آب بماند، قطره ای از آب اقیانوس در درون آن نفوذ نخواهد کرد، مگر اینکه آن شیشه، آمادگی جذب آب را پیدا کند.

چنانکه در روایتی آمده است: شخصی خدمت امام صادق (علیه السلام) عرض کرد: خداوند در قرآن می فرماید: «ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ»، ما او را می خوانیم اما پاسخی نمی شنویم. آن حضرت فرمودند: آیا گمان می کنی خداوند خلف وعده کرده است؟ گفت: خیر. امام صادق (علیه السلام) فرمودند: علت عدم دریافت پاسخ شما این است که: هرکس از دستورات خداوند متعال پیروی کند، سپس او را بخواند، خداوند پاسخش را می دهد: «تَدْكُرُ دُئُوبَكَ فَتَقْرُّ بِهَا ثُمَّ تَسْتَعِيدُ مِنْهَا فَهَذَا جِهَةُ الدَّعَا» [۶]؛ گناهانت را یادآور می شوی و بدان ها اعتراف می کنی و از آنها به خدا پناه میبری، این است راه دعا کردن.

بنابراین، استجاب دعا، در سایه توبه حقیقی تحقق می یابد و به عبارت رساتر، دستیابی به حالت توبه، خودبه خود، استجاب دعا را به همراه دارد. وقتی بنده به درگاه خداوند متعال تضرع و زاری کند و به گناهان خویش اعتراف نماید و از محضر پروردگار خویش عذرخواهی کند، قطعاً باید منتظر اجابت دعا باشد. اگر هم اجابت عین تقاضای بنده، فعلاً به مصلحت او نبوده، یا مطابق با حکمت الهی نباشد، خداوند متعال دعای او را بی پاسخ نمی گذارد و برتر از آنچه خواسته است را به او عطا می فرماید یا از وی دفع بلا می کند.

۱- ق / ۱۶

۲- هود / ۶۱

۳- بقره / ۱۸۶

۴- بحارالانوار، ج ۷۲، ص ۲۶۸

۵- غافر / ۶۰

۶- الکافی، ج ۲، ص ۴۸۶